

na vakiona ihmiskulttuurissa. Tässä Di Somman analyysi muistuttaa monia tuoreita modernin subjektin rationaalisuutta kritisoineita puheenvuoroja, kuten Federico Campagnan kirjaa *Technic and Magic: The Reconstruction of Reality* ja Jason Josephson Stormin kirjaa *The Myth of Disenchantment: Magic, Modernity, and the Birth of the Human Sciences*.

Heikoimmillaan Di Somman argumentaatio on, kun se käsittelee niitä ajattelijoita, joiden teoreettinen työ ei ole Di Sommalle keskeistä. Kun Di Somma esimerkiksi käsittelee hegeliläistä ajattelua, hän jatkuvasti palaa Fichten kehittämään teesi, antiteesi ja synteesi-kolminaisuuteen, joka ei tässä muodossa esiinny Hegelin ajattelussa ollenkaan. Vaikka näillä termeillä usein luonnehditaan Hegelin ajattelua, niiden käyttäminen voi johtaa lukijaa harhaan, varsinkin silloin, jos Hegelin ajattelu ei ole hänelle ennestään tuttua. Ongelmalliseksi termit muuttuvat erityisesti silloin, kun ne yksinkertaistavat hegeliläisen dialektiikan jonkinlaiseksi teleologisesti eteneväksi kaavaksi ja näin ollen laskevat Di Somman lähteiden perustella Hegelin synneiksi saksalaisesta idealismista tehtyjä vulgaareja ja virheellisiä tulkintoja.

Toisaalta taas Di Somman esittämä Taylor-kritiikki on itsessään hegeliläistä, sillä se siirtyy Taylorin esittämästä kahdesta erillisestä ilmiöstä kolmanteen niitä yhdistävään kokonaisuuteen. Tämä ei tapahdu minkään synteessin kautta, vaan siten, että termit nähdään osana suurempaa kokonaisuutta. Di Somma tekee vastaavan tulkinnallisen loikan kirjoittaessaan Karl Marxin ajattelusta, jonka tulkitsee lähteidensä perusteella yksikantaan teleologiseksi kommunis-

min odottamiseksi. Varsinkin uudemmassa Marx-tutkimuksessa tällaista tulkintaa pidetään suuresti yksinkertaistavana ja Marxin ajattelussa väitetyksi esiintyvää teleologista historian kulkua kyseenalaistetaan.

Fides and Secularity palvelee samanaikaisesti kahta tarkoitusta. Toisaalta se tarjoaa hyvän johdannon Taylorin sekularisaatioajatteluun ja sen perusteisiin. Toisaalta se ylittää sen ja luo oman vaihtoehdoisen näkemyksensä uskonnon ja sekularismin välisestä suhteesta, joka ylittää Taylorin ajattelun ja purkaa siinä olevia ongelmallisia lähtöoletuksia. Di Somman teos esittää ansiokasta käsiteanalyysiä ja luo omaperäisen näkökulman Taylorin maailmankatsomuksellisiin argumentteihin. Erityisenä ansiona voidaan pitää teoksen selkeyttä, sillä Di Somma onnistuu käsittelemään laajaa joukkoa teologeja ja filosofeja selkeästi ilman yksinkertaistamista tai merkittävää ongelmallisuutta. Teosta voikin suositella niille, jotka seuraavat sekularisaatiokeskustelua tai ovat kiinnostuneita Charles Taylorin filosofiasta.

Toni J. Koivulahti, TM
Sosiaalietiikan
tohtorikoulutettava
Helsingin yliopisto

R. S. SUGIRTHARAJAH
Jesus in Asia. Cambridge,
Massachusetts & London,
England: Harvard
University Press, 2018.
311 s.

Lienee lattea itsestäänselvyyds, jos toteaa Jeesuksesta kirjoitetun valtavasti teologista kirjallisuutta. Tätä kirjallisuutta voinee karkeasti jaotella eksegeettisiin ja kristologisiin tutkimuksiin, niin että ensin mainitut fokuoivat Uuden testamentin evankeliumeihin ja jälkimmäiset kirkkojen (tai yksittäisten teologien) uskonopillisiin käsityksiin.

Tarkemmin katsottaessa Jeesus-kirjallisuudesta erottuu kolmaskin kategoria, jota voisi luonnehtia uskontotieteelliseksi: tällöin ollaan kiinnostuneita siitä, mitä Jeesuksesta on ajateltu muissa uskonnoissa ja ylipäätään yleisessä kulttuurisessa elämässä. Tästäkin näkökulmasta on kirjoitettu monia kirjoja. Huomaan, että olen vuosien varrella kirjoittanut kirja-arvion ainakin kolmesta tähän kategoriaan kuuluvasta opuksesta sekä julkaissut yhden omanikin tutkimusartikkelin Jeesus-tulkintoista muissa uskonnoissa. Eikä ole syytä puhua nyt sen enempiä siitä, miten monta tähän uskontotieteelliseen kategoriaan sopivaa Jeesus-kirjaa kirjahyllyssäni on.

Sijoittaisin srilankalaisen raamatuntutkijan R. S. Sugirtharahajin teoksen *Jesus in Asia* juuri tähän uskontotieteellisten Jeesus-kirjojen kategoriaan, joskin se solahtaa suurelta osin myös eksegeetiikan tutkimushistoriaan. Sugirtharahaj toimi ennen eläkkeelle jäämistään Birminghamin yliopiston raamattuhermeneuti-

kan professorina ja on tunnettu postkolonialistisen raamatuntutkimuksen pioneerina.

Sugirtharajah näkee itse kirjansa pyrkimyksenä rehabilitoida niitä Jeesuksen elämää käsitelleitä eksegeettisiä ja teologisia matkoja, joita Aasiassa on tehty ja joihin länsimaiset tutkijat eivät ole aikanaan asianmukaisesti huomiotaan kiinnittäneet. Tämän takia tuottelias kirjailija on kaivannut kirjastojen uumenista esiin unohdettuja aasialaisia Jeesus-tulkintoja.

Hyvin harva lienee kuullut esimerkiksi srilankalaisesta C. T. Alahasundramista (1873–1941), joka kääntyi hindusta kristityksi ja otti nimekseen Francis Kingsbury. Edes Internetin hakukone ei löydä Francis Kingsburysta juuri sen enempää tietoja kuin bibliografisia viittauksia hänen teoksensa, joka käsitteli tamilien shaiva-pyhimyksiä. Tämän lisäksi Kingsbury kirjoitti myös Jeesuksesta, sillä vuonna 1924 julkaistiin Madrasissa hänen teoksensa *Jesus of Nazareth: His Life and Teaching*. Siinä Kingsbury pyrki rekonstruoimaan Jeesuksen elämän karsimalla evankeliumeihin tehtyjä epähistoriallisia lisäyksiä. Katsaus Jeesuksen elämään päättyy hänen ristiinnaulitsemiseensa ja hautaamiseensa, sillä ylösnousemus kuuluu Kingsburyn mukaan toiseen tarinaan eli kristinuskoon. Kingsbury myös arvioi, että Jeesuksen moraalisisilla opetuksilla ei juuri ole merkitystä nykypäivänä. Ehkäpä juuri kirjoittajan minimalistisessa ja kriittisessä asenteessa on syy siihen, että kirja on unohdettu?

Varsin vähän muistettu on myös intialainen Manilal Parekh (1885–1967), joka oli alun perin jainalainen ja kirjoitti kristittynä

muun muassa yli 500-sivuisen kirjan nimeltä *A Hindu's Portrait of Jesus Christ: A Gospel of God's Free Gift of His Sonship* (1953). Johtuen taustastaan Parekh nosti esille Jeesuksen askeettisuuden, jonka takia hän saattoi nähdä jainalaiset munkit Jeesuksen saarnaaman itsensä kieltämisen esimerkkeinä. Jeesuksen kuolema ristillä oli *swahimsa*, joka itsensä uhraamisena nousee tavallisen väkivallattomuuden (*ahimsa*) ylitse ja tekee Jeesuksesta todellisen ”Jinan” eli voittajan.

Lukija kohtaa Sugirtharajahin opastamana Jeesuksen elämästä kiinnostuneiden käännönnäisten lisäksi myös kirjoittajia, joiden motiivi kohdistui kristinuskoa vastaan. Heihin kuuluu kaksi hindua (Chandra Varma, Dhirendranath Chowdhuri), joiden kummankin pyrkimyksenä oli osoittaa historiallisen kritiikin avulla, ettei Jeesusta ollut koskaan olemassakaan vaan hän on mytologian pohjalta tehty fiktionaalinen luomus. Kumpikin kirjoitti 1920-luvulla, joten heidän kriittiset Jeesus-kirjansa asemoituvat kolonialistiseen kontekstiin, jossa kristillinen evankeliumi esitettiin pääsääntöisesti hindutraditioita väheksyen ja näin vastareaktioita synnyttäen.

Jesus in Asia tarjoaa hyvinkin paljon knoppitietoa, jolla voi brilleerata. Kuinkahan moni tietää, että ensimmäinen moderniksi katsottava Jeesuksen elämäkerta kirjoitettiin Intiassa? Kyseessä oli Jerome Xavierin (1549–1617) persiankielinen *Mir'āt al-Quds* eli ”Pyhyiden peili”, jossa pyritään esittämään Jeesuksen elämä niin, että tämä vakuuttaisi muslimin. Kuuluisan jesuiittälähetin sukulaispojan kirjoittama kuvaus Jeesuksen elämästä alkaa asianmukaisin profeetta Muhamma-

din ylistyksin, mutta teksti pyrkii osoittamaan Jeesuksen olevan vieläkin enemmän kuin profeetta. Xavierin teos on päivätty Agrassa vuonna 1602, ja se olikin osoitettu mogulihallitsija Akbarille, joka muistetaan avarakatseisesta suhtautumisesta eri uskontoihin.

Kiinnostavana detaljina voi pitää sitäkin, että ensimmäiset aasialaiset raamattukommentaarit tulivat hindun kynästä: srilankalaisen Ponnambalam Ramanathanin (1851–1930) kommentaari Matteuksen evankeliumiin julkaistiin 1898 ja Johanneksen evankeliumiin 1902. Ramanathan tulkitsee niissä evankeliumeja hindulaisesta shaiva siddhanta-koulukunnasta käsin korostaen Jeesusta henkisenä opettajana, lihaan verhoutuneena vapautuneena sieluna, joka opastaa tien irti maailmallisuudesta kohti perimmäistä spirituaalista todellisuutta.

Enemmän tai vähemmän marginaalisten hahmojen ohessa kirjaan on otettu mukaan parissaistakin kirjoittajaa, jotka ovat yhä varsin laajalti tiedettyjä ja joiden teoksista otetaan uusia painoksia. Ensimmäinen heistä on Intian presidenttinäkin toiminut hindulainen filosofi Sarvepalli Radhakrishnan (1888–1975), jonka Jeesus opettaa hindulaisen advaita vedanta-filosofian mukaista sanomaa ja joka ei siksi lisää lopultakaan juuri mitään Upanisadien mystiikkaan, vaan edustaa tätä välimerellisessä ympäristössä.

Toinen on japanilainen katolinen kirjailija Shusaku Endo (1923–1996). Martin Scorsese ohjasi hänen romaaninsa *Silence* (1966) pohjalta elokuvan, joka käsitteli katolisten pappien julmaa kohtaloa Japanin uskonvainoissa ja jota esitettiin keväällä

2017 suomalaisillakin valkokankailla. Sugirtharajah keskittää huomionsa romaanien sijasta Endon kirjoittamaan Jeesuksen elämäkertaan, jossa tämä pyrki hahmottelemaan japanilaisia puhuttelevan version Jumalan äidillistä rakkautta opettaneesta Jeesuksesta.

Itä-Asia on tapahtumapaikana myös luvuissa, joissa esitellään nestoriolaisia Jeesus-suutria 600-luvun Kiinasta, kymmeniä miljoonia uhreja vaatineen Taipung-kapinan sytyttäneen ”Jeesuksen veljen” Hong Xiuquanin (1814–1864) saamia jumalallisia ilmoituksia ja korealaisen minjung-teologian pioneerin Ahn Byung Mun (1922–1996) eksegeettisiä tutkimuksia. Kirjassa liikutaan siis hyvin laajalla skaalalla.

Siksi Sugirtharajahin pyrkimys vetää langanpäitä yhteen kirjan loppuluvussa ei täysin vakuuta. Hän tekee monia tärkeitä havaintoja esimerkiksi aasialaisten Jeesus-tulkintojen antikolonialistisuudesta, mutta hyvin sekalaista materiaalia ei nyt vain saa pakattua yhteen mittasuhteiltaan tasapainoiseen laatikkoon. Mitä yhteistä on vaikkapa nestoriolaisten suutrien Jeesuksella, joka katkaisee karman lain, ja Hong Xiuquanin Jeesuksella, joka tappaa demoneita ja yllyttää teloittamaan tottelemattomat? Lähinnä se, että molemmat kuuluvat kiinalaisen kristinuskon historiaan. Yhden kirjan kansiin ne on kuitenkin saatu mahdutettua.

Hyvä puoli *Jesus in Asia* -kirjan tarjoaman kattauksen laajuudessa on se, että lukijan maailmankuva todellakin avartuu. Vaikea on varmasti löytää sellaista lukijaa, joka tuntisi entuudestaan puoliakaan Sugirtharajahin esittelemistä Jeesus-tulkinnosta!

Kääntöpuolena on hajanainen kokonaisvaikutelma, jota lisää kirjoittajan pyrkimys rakentaa jonkinlainen narratiivi monitahtoisesta materiaalista ympärille. Yksittäisten lukujen lopussa olevat yritykset asettaa yksittäinen kirjoittaja aikaansa ja kontekstiaan vasten vielä onnistuvat jotenkuten, mutta laajemman narratiivin hahmottaminen on mielestäni liian uskalias yritys, etenkin kun peiliksi asetetaan länsimainen Jeesus-tutkimus. Sugirtharajah on epäilemättä itsekin asiasta tietoinen, ja kirjan lopussa hän päätyy torjumaan kokonaan ajatuksen Jeesuksen elämäkerran kirjoittamisesta, mikä omalla tavallaan alleviivaa Jeesus-tulkintojen väistämätöntä moninaisuutta.

Se, mikä lukijan eteen marsitetusta kirjavasta kavalkadista jää lopultakin mieleen, on sen oivaltaminen, että keskenään erilaiset kirjoittajat ovat pyrkineet tekemään Nasaretin mestarista merkityksellisen oman aikansa aasialaiselle yleisölle. (Tietenkin poikkeuksena ne, jotka pyrkivät osoittamaan, ettei Jeesusta ollut edes olemassa. Toisaalta heidänkin Jeesus-kuvansa tulee ymmärrettäväksi vain sitä vasten, että Jeesus oli esitelty heille eurooppalaisen kolonialismin kehyksissä ja siksi he halusivat sysätä Nasaretilaisen syrjään historian lehdiltä.)

Koska eurooppalainen Jeesus-tutkimus ei ole sen vapaampi ennako-olettamuksistaan ja kontekstistaan (seikka, mitä Sugirtharajah ei lakkaa alleviivaamasta), yllätyksellinen *Jesus in Asia* palvelee paitsi sivistävänä katsauksena vähemmän tunnettuihin lukuihin Uuden testamentin vaikutushistoriassa, myös muistutuksena siitä, että Jeesuksen hahmo voi

olla merkityksellinen vain ajan ja paikan asettamassa tulkintahorisontissa.

Jyri Komulainen
Dogmatiikan dosentti
Helsingin yliopisto

ABDISHO BAR BERIKHA Helmi: Kristinuskon totuudesta. Rovaniemi: Väyläkirjat 2018. 95 s.

Jeesus ja apostolit puhuivat arameaa, ja heidän jälkeensä aramean itämurre, syyria, muodostui Lähi-idän kristittyjen kirjakieleksi yli tuhannen vuoden ajaksi. Vielä 1300-luvun alussa itäsyrialainen kristillisuus oli maantieteellisesti laajimmalle levinnyt kristinuskon muoto (Kyprokselta Kiinaan, Jerusalemissa Intiaan), mutta se on jäänyt eurooppalaisessa teologiassa lähes täysin tuntemattomaksi. Esim. Osmo Tiirilän 400-sivuisessa teoksessa *Kristilliset kirkot ja muut yhteisöt* (1963) sille omistetaan alle sivu. Tosin mainitaan, että 1200-luvulla ”nestoriolaisilla oli idässä vielä merkittävä asema ja joku etevä oppinutkin (Ebed Jesu Nisibistä)” (s. 62).

Onkin suuri teologinen kulttuuriteko, että Suomen evankelisluterilainen rukousveljestö on julkaissut suomeksi tämän noin 1250–1318 eläneen ”Jeesuksen palvelijan”, metropoliitta Abdisho (t. Audisho t. Odisho, lat. Ebed-jesus) bar Berikhan (t. Brikhan t. Brikan) klassikkoteoksen *Helmi* (syyr. *Marganitha*). Emeritusprofessori Jouko N. Martikainen on kirjoittanut kirjaan johdannon